

Stockholm den 13 februari 2026

R-2025/3114

Till Utbildningsdepartementet

U2025/02404

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 16 december 2025 beretts tillfälle att yttra sig över promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga.

Sammanfattning

Advokatsamfundet har i huvudsak ingen erinran mot förslagen i promemorian, men vill särskilt framhålla följande.

Synpunkter

Allmänna utgångspunkter

Som framhålls i promemorian är utbildning en av de mest effektiva skyddsfaktorerna mot kriminalitet, missbruk och social utsatthet. Utbildning kan förebygga återfall i brott och främja återanpassning till samhället. En utbildning av god kvalitet kan därmed bidra till att främja en långsiktig positiv utveckling, vilket måste vara ett av de viktigaste målen med Kriminalvårdens verksamhet. Mot den bakgrunden är det enligt Advokatsamfundet av största vikt att barn och unga som döms till fängelse får en utbildning av hög kvalitet, som i så stor utsträckning som möjligt är likvärdig den som ges i den reguljära skolverksamheten. Behovet av att utbildningen håller hög kvalitet kommer att accentueras i takt med att allt fler skolpliktiga barn döms till fängelse.

Som konstateras i promemorian kan ett otydligt regelverk öppna för avsteg på ett sätt som riskerar att leda till en mindre likvärdig utbildning. Advokatsamfundet delar

bedömningen att det finns behov av ett preciserat och anpassat regelverk för skolverksamhet i Kriminalvårdsanstalt. Advokatsamfundet ställer sig därför positivt till att utbildningen för barn och unga som är intagna i anstalt regleras särskilt. Därmed tydliggörs vilka regler som gäller för undervisningen. I förlängningen bidrar det till ökad likvärdighet och att rätten till undervisning stärks. Mot bakgrund härav ställer sig Advokatsamfundet även positivt till att det i förordningen tydliggörs vilka avvikelser eller undantag som får göras och att dessa ska vara nödvändiga med hänsyn till att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt.

Advokatsamfundet har förståelse för att de krav på säkerhet som uppställs inom Kriminalvården innebär att vissa avvikelser från den reguljära utbildningen är nödvändiga. Advokatsamfundet vill dock framhålla att det är av största vikt att utbildningen bli så likvärdig som möjligt och att avvikelser inte förekommer annat än i undantagsfall och när det är absolut nödvändigt för att säkerställa sådana grundläggande intressen som säkerheten på anstalten. Enligt Advokatsamfundet måste utgångspunkten vara att utbildningen som anordnas på anstalt, till innehåll och utformning, så långt det är möjligt motsvarar utbildningen inom den reguljära skolan.

Advokatsamfundet anser att det är viktigt att det finns möjlighet att fullfölja en redan påbörjad gymnasieutbildning och det oberoende av om det är ett högskoleförberedande program eller ett yrkesprogram. Advokatsamfundet vill därför särskilt belysa risken att ungdomar i gymnasieåldern inte ges möjlighet att i någon del, alternativt enbart begränsad sådan, ges möjlighet till undervisning i utbildningens praktiska och obligatoriska moment. Mot bakgrund av den skyddsfaktor som en avklarad gymnasieutbildning är mot återfall i brottslighet, ser Advokatsamfundet detta som särskilt bekymmersamt. Det är därtill rimligt att tro att ett yrkesförberedande program är den lämpligaste utbildningen utifrån såväl den unges förutsättningar som vilja att slutföra utbildningen. Som framgår av promemorian är andelen ungdomar med etablerad ställning på arbetsmarknaden tre år efter examen väsentligen högre från yrkesprogram i förhållande till högskoleförberedande program. En slutförd yrkesutbildning kan därmed vara den enskilt viktigaste faktorn för att stärka den unges möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden efter avtjänat straff. Advokatsamfundet anser att det finns en risk att ungdomar inskrivna på yrkesförberedande program, till skillnad från de som är inskrivna på studieförberedande program, inte ges möjlighet att slutföra sin gymnasieutbildning på anstalt.

Synpunkter rörande enskilda delar

Advokatsamfundet ställer sig positiv till att det i förordningen tas in bestämmelser om garanterad undervisningstid.

Advokatsamfundet kan förstå att det kan möta organisatoriska svårigheter att använda en legitimerad och behörig lärare. Samtidigt är det viktigt att beakta att sådana svårigheter inte är specifika för just Kriminalvården, utan är något som alla skolhuvudmän har att hantera. Till skillnad från exempelvis krav på säkerhet bör således inte organisatoriska svårigheter föranleda att det ställs upp lägre krav för utbildningen på anstalt i förhållande vad som gäller för skolväsendet i övrigt. Advokatsamfundet motsätter sig därför förslaget i den här delen. Av samma anledning kan det ifrågasättas varför en så stor andel som en fjärdedel av den totala undervisningstiden ska kunna ske genom fjärrundervisning.

Advokatsamfundet har vidare svårt att förstå varför säkerhetsaspekter skulle innebära att undervisning inte kan ske i modersmål. Rimligen sker en säkerhetsprövning av de som ska undervisa inom Kriminalvården. Utgångspunkten bör därmed vara att även undervisning i modersmål ska vara så likvärdig den som ges inom den reguljära skolan som möjligt. Advokatsamfundet avstyrker därför förslaget på undantag i den här delen.

I övrigt lämnar Advokatsamfundet förslagen utan erinran.

Barn och ungas rätt till utbildning i häkte

Advokatsamfundet delar den problembild som framkommer i promemorian. Det saknas i dag ett regelverk som tydliggör vem som ansvarar för barn och ungas utbildning i häkte och hur utbildningen ska organiseras. Det innebär att tillgången till utbildning varierar mellan olika häkten på ett sätt som är djupt problematiskt. Med tanke på att barn idag häktas i allt större utsträckning och att skolpliktiga barn kommer att häktas i än större utsträckning om straffmyndighetsåldern sänks, är det angeläget att utbildning kan ske även i häkte. Det behövs därför en tydligare reglering gällande bl.a. ansvarsfördelningen mellan Kriminalvården å ena sidan och den unges skola å andra sidan. Detta för att säkerställa att barn och unga får tillgång till adekvat utbildning i häkte.

Som framgår av utredningen föreligger förvisso särskilda svårigheter med att bedriva utbildning i häkte. Vistelsetiden kan variera och ofta är den unge belagd med restriktioner. Samtidigt kan vistelsetiden, även för barn och unga, vara tämligen lång och inte sällan uppgå till flera månader. Ostrukturerad utbildning eller avsaknad av utbildning under en så pass lång tid innebär ett stort avbrott i den unges utbildning som kan vara svårt att ta igen. De svårigheter som framhålls i form av restriktioner och varierande vistelsetid är inte heller sådana att det omöjliggör utbildning i häkte.

Det är mot bakgrund härav angeläget att möjligheten till utbildning i häkte stärks. Dels för att säkerställa att den unge inte kommer efter i sin skolgång, dels för att utbildning i sig kan vara till gagn för den unge och dennes psykiska mående. Häktestiden, där den unge regelmässigt är belagd med restriktioner, är ofta mycket påfrestande med endast begränsad kontakt med omvärlden. Utbildning kan då vara ett effektivt sätt att underlätta för den unge och bidrar även till viss normalitet i tillvaron. Mot den bakgrunden delar Advokatsamfundet bedömningen att regelverket avseende utbildning för barn och unga i häkte behöver ses över och att en utredning tillsätts i detta syfte.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander